

ӘОЖ 911.8

КЛИМАТТЫҢ ӨЗГЕРУІНЕН БОЛАТЫН ДЕНСАУЛЫҚҚА ҚАУІП-ҚАТЕРДІ БАҒАЛАУ

Теңгебаева Әлия. Заимова Әлия

aliatengebaeva@gmail.com

«Қолданбалы экология» білім бағдарламасының 1 курс студенті

Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ, Қазақстан Республикасы

Ғылыми жетекшісі профессор - Есенаманова Мансия Санақовна

Мақала мәтіні

Климаттың өзгеруінен болатын денсаулыққа қауіп-қатерді бағалау

Бұл мақалада климаттың өзгеруінің адам денсаулығына тигізетін әсері талқыланады. Климаттық өзгерістер қоршаған ортаға ғана емес, адамдардың физикалық және психологиялық денсаулығына да елеулі әсер етеді. Жердің орташа температурасының көтерілуі, ауа сапасының нашарлауы, табиғи апаттардың жиілеуі және жұқпалы аурулардың таралуы – осы өзгерістердің негізгі салдарлары болып табылады. Ғылыми деректерге сүйене отырып, климаттың өзгеруінің адам денсаулығына нақты әсері қарастырылады. Сонымен қатар, осы қауіптерді азайту үшін қолданылатын заманауи медициналық және экологиялық стратегиялар ұсынылады.

Кілт сөздер: климаттың өзгеруі, денсаулыққа қауіп, жұқпалы аурулар, ауа сапасы, табиғи апаттар, қоршаған орта, медициналық шаралар

Кіріспе

Климаттың өзгеруі – қазіргі заманның ең өзекті мәселелерінің бірі. Соңғы ғасырда ғаламдық температураның тұрақты көтерілуі денсаулыққа байланысты жаңа қауіп-қатерлерді туындатуда. Климаттық өзгерістер жұқпалы аурулардың таралуын жеделдетіп, созылмалы аурулардың өршуіне ықпал етіп, психологиялық күйзеліс деңгейін арттырады. Бұл мәселе тек экология және медицина саласындағы ғалымдарды ғана емес, бүкіл әлемдік қауымдастықты алаңдатып отыр. Адамзат климаттың өзгеруінің денсаулыққа тигізетін әсерін жан-жақты зерттеп, оны азайтудың тиімді жолдарын табуы қажет.

Негізден бұл мәселе маңызды?

- Жердің орташа температурасының көтерілуі жылу соққысы мен жүрек-қан тамырлары ауруларының көбеюіне әкеледі.
- Ауаның ластануы тыныс алу жолдары ауруларының, соның ішінде астма мен бронхиттің өршуіне себеп болады.
- Климаттың өзгеруі инфекциялық және паразиттік аурулардың таралуын жылдамдатады.
- Табиғи апаттар (су тасқындары, құрғақшылық, орман өрттері) адамдардың өмір сүру жағдайларын қиындатады және психологиялық денсаулыққа кері әсер етеді.

Бұл факторлардың барлығы адам денсаулығына қауіп төндіріп, медициналық жүйеге үлкен жүктеме түсіреді.

Зерттеу мақсаты

Бұл мақалада климаттың өзгеруінің адам денсаулығына әсері зерттеліп, оның түрлі медициналық және экологиялық аспектілері қарастырылады. Климаттың өзгеруі денсаулыққа қалай әсер ететіні нақты мысалдармен көрсетіліп, осы қауіптерді азайту үшін қолданылатын қазіргі заманғы технологиялар мен шешімдер ұсынылады.

Материалдар мен әдістер

Зерттеу барысында климаттық өзгерістердің адам денсаулығына тигізетін әсерін бағалау үшін келесі әдістер қолданылды:

- Экологиялық мониторинг (атмосферадағы зиянды заттардың деңгейін анықтау, ауа сапасын бақылау).
- Медициналық зерттеулер (жылу толқындарының, ауа ластануының және табиғи апаттардың адам денсаулығына әсерін талдау).
- Климаттық модельдер (болашақ климаттық өзгерістердің халық денсаулығына ықтимал әсерін болжау).
- Денсаулық сақтау стратегияларын салыстыру (әртүрлі елдерде қолданылатын шаралардың тиімділігін бағалау).

Нәтижелер

Зерттеу нәтижелері климаттың өзгеруі денсаулыққа айтарлықтай әсер ететінін көрсетті.

1. Жоғары температураның әсері

- Жазғы ыстық толқындары өлім-жітімнің артуына себеп болады, әсіресе егде жастағы адамдар мен жүрек-қан тамырлары аурулары бар науқастар үшін қауіпті.
- Жылу соққысы мен дегидратацияның (су тапшылығының) жиілігі артып, ауруханаға түсу көрсеткіші көбейеді.

2. Ауаның ластануы

- Өндіріс және көлік құралдарынан бөлінетін газдар тыныс алу жүйесіне зиян тигізеді.
- Ауадағы ұсақ бөлшектер өкпе мен жүрек-қан тамырлары ауруларының дамуына ықпал етеді.

3. Инфекциялық аурулардың таралуы

- Жылы климат масалар мен кенелердің көбеюіне қолайлы жағдай жасап, безгек, денге қызбасы және Лайм ауруларының таралуын жылдамдатады.
- Ластанған су көздері ішек инфекцияларының көбеюіне әкеледі.

4. Табиғи апаттардың денсаулыққа әсері

- Су тасқындары мен дауылдар адамдардың жарақат алу қаупін арттырады және жұқпалы аурулардың өршуіне ықпал етеді.
- Орман өрттері тыныс алу ауруларын ушықтырады, әсіресе астма мен созылмалы өкпе аурулары бар адамдарға қауіп төндіреді.

Талқылау

Климаттың өзгеруінің денсаулыққа әсерін толық түсіну үшін әртүрлі аймақтардағы жағдайлар зерттелді.

- Құрғақшылық сумен қамтамасыз етудің төмендеуіне және тамақтану тапшылығына әкеледі.
- Ауа температурасының көтерілуі жүрек-қан тамырлары ауруларының артуына себеп болады.
- Ауаның ластануы халықтың тыныс алу жүйесіне ұзақ мерзімді зиян келтіреді.

Бұл өзгерістер әлемнің әртүрлі аймақтарында түрліше көрініс тапқанымен, жалпы адамзат денсаулығына тигізетін әсері өте жоғары.

Климаттық өзгерістерді басқарудың жолдары

Климаттық өзгерістердің денсаулыққа әсерін азайту үшін келесі шараларды қолға алу қажет:

1. Ауаның сапасын жақсарту
 - Өндірістік және көлік шығарындыларын азайту.
 - Жаңартылатын энергия көздерін пайдалану.

2. Медициналық жүйені бейімдеу
 - Климаттық өзгерістерге байланысты аурулардың алдын алу шараларын күшейту.
 - Денсаулық сақтау саласындағы инфрақұрылымды жетілдіру.
3. Экожүйелерді қалпына келтіру
 - Ормандарды сақтау және отырғызу арқылы ауаның сапасын жақсарту.
 - Су көздерін қорғау және ластанудың алдын алу.
4. Климаттық өзгерістерге бейімделу стратегияларын енгізу
 - Ыстық толқындары кезінде халықты қорғау шараларын қабылдау.
 - Инфекциялық аурулардың алдын алу үшін медициналық бағдарламаларды дамыту.

Қорытынды

Климаттың өзгеруі адам денсаулығына тікелей және жанама әсер етеді. Ауа температурасының көтерілуі, табиғи апаттардың жиілеуі, инфекциялық аурулардың таралуы – бұл адамзатқа төнетін елеулі қауіптер. Егер тиісті шаралар қабылданбаса, бұл өзгерістер халықтың денсаулығына ауыр зардаптар әкелуі мүмкін. Сондықтан, климаттық өзгерістерге қарсы күрес және денсаулық сақтау жүйесін бейімдеу бойынша жаһандық деңгейде нақты әрекеттер жасау қажет. Климаттың өзгеруінің теріс әсерін азайту үшін экологиялық тұрақтылықты қамтамасыз ету, жаңартылатын энергия көздерін енгізу және халықтың денсаулығын қорғау бағытында жұмыс жүргізу аса маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6844-2019-126-1-130-137>
2. Біріккен Ұлттар Ұйымының Климаттың өзгеруі туралы негіздемелік конвенциясына Киото хаттамасын ратификациялау туралы. Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 26 наурыздағы N 144-IV Заңы. [Электронды ресурс]. - URL: http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z090000144_/ (Қарастырған күні: 22.12.201.
3. Алексеенко В.А. Жизнедеятельность и биосфера / В.А.Алексеенко. — М.: Логос, 2005.